

Öppna jämförelser 2019 - Social barn- och ungdomsvård

Kommunerna behöver stärka sina förutsättningar att genomföra rättssäkra barnutredningar och uppföljningar av insatser till barn. En fjärdedel av handläggarna har mindre än ett års erfarenhet av barnutredningar och andelen handläggare med mer än fem års erfarenhet har minskat med 14 procentenheter sedan 2014.

Årets resultat visar att:

- 25 procent av barnhandläggarna har socionomutbildning och mindre än ett års erfarenhet av barnutredningar och andelen med mer än fem års erfarenhet har minskat från 50 procent 2014 till 36 procent 2019.
- Mellan åren 2014 – 2019 har andelen kommuner som lämnar information till alla placerade barn om barnets rättigheter och kontaktuppgifter till ansvariga och tillsynsmyndighetens funktion Barn- och ungdoms- linjen ökat från 42 till 48 procent.
- 37 procent av de kommuner som genomfört en brukarundersökning inom myndighetsutövningen har använt resultaten för att utveckla verksamheten.

Det finns skillnader i resultaten mellan länen och kommunerna.

Möjlighet till bättre familjehemsvård

År 2016 fick 30 500 barn och unga vård utanför det egna hemmet. De flesta barnen placerades i familjehem [14]. Resultaten visar att andelen kommuner som har en samlad plan för familjehemmens kompetensutveckling ökat från 28 procent till 49 procent mellan 2013 och 2019. Det är 92 procent av kommunerna som i år uppger att de erbjuder familjehemsutbildningen Ett hem att växa i.

Tabell 1. Förutsättningar att stärka kvaliteten inom familjehemsvården

Andel kommuner och stadsdelar i Stockholm och Göteborg som har en samlad plan för familjehemmens kompetensutveckling, använt BRA-fam och erbjuder Ett hem att växa i, procent, riket år

Indikatorer	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Har en samlad plan för familjehemmens kompetensutveckling	28	35	39	42	42	46	49
Erbjuder Ett hem att växa i	-	-	-	74	80	88	92
Använder BRA-fam				74	82	84	
Använt BRA-fam det senaste året							87

Källa: Enkät Öppna jämförelser Socialtjänst, kommunundersökning, myndighetsutövning, 2013, 2014, 2015, 2016, 2017, 2018, 2019 Socialstyrelsen

Resultaten visar också att 87 procent av kommunerna under det senaste året använt BRA-fam, en standardiserad metod för att inhämta information om familjer som vill bli familjehem.

Ojämlika förutsättningar till rättssäkerhet

Med rätt kompetens och erfarenhet ökar förutsättningarna för att handläggarna ska kunna bidra till insatser av god kvalitet för barnet. Socialnämnden ska verka för att alla handläggare har lämplig utbildning och erfarenhet [1]. Speciella krav ställs på de som handlägger ärenden som berör barn [2,3].

Barnen utsätts för allvarliga konsekvenser och risker när personalen inte har tillräcklig kompetens. Barn själva vittnar om att oerfarna handläggare har problem med att ge ett gott bemötande. En handläggares oförmåga att bemöta barnet på ett adekvat sätt i myndighetsutövningens utredning och uppföljning kan få stora konsekvenser för barnets livssituation [4]. Sedan 2017 pågår ett arbete kring personalförsörjning och kompetensutveckling i den sociala barn- och ungdomsvården som lett till förbättringar i kommunerna [5]. Inspektionen för vård och omsorgs rapport för 2018 visar dock att rättssäkerheten brister i kommunerna både vid myndighetsutövning och vid utförandet av insatser för barn. Problem med bemanning och kompetens är en orsak till detta [6]. Barn och unga som far illa får inte heller tillgång till socialtjänstens insatser på lika villkor. Pojkar med utländsk bakgrund fick exempelvis beslut om insatser i mindre utsträckning jämfört med andra barn, trots behov av insatser [7].

Tabell 2. Andel handläggare med socionomutbildning och erfarenhet

Andel handläggare med socionomutbildning och erfarenhet av barnutredningar den 1 februari, kommuner och stadsdelar i Stockholm och Göteborg, procent, riket, 2014-2019.

	2014	2015	2018	2019
Andel handläggare med socionomutbildning och mindre än ett års erfarenhet av barnutredningar	-	-	22	25
Andel handläggare med socionomutbildning och minst tre års erfarenhet av barnutredningar	67	70	57	59
Andel handläggare med socionomutbildning och mer än fem års erfarenhet av barnutredningar	50	49	34	36

Källa: Enkät Öppna jämförelser Socialtjänst, kommunundersökning, myndighetsutövning, 2014, 2015, 2018, 2019 Socialstyrelsen

Resultaten i 2019 års jämförelser visar att andelen handläggare med socionomutbildning som har mindre än ett års erfarenhet av barnutredningar har ökat från 22 procent till 25 procent, på riksnivå. Andelen varierar mellan 0 procent och ca 80 procent i kommunerna.

Samtidigt har andelen handläggare med mer än fem års erfarenhet minskat från 50 procent till 36 procent, mellan 2014 och 2019. Andelen varierar mellan 0 procent och nära 90 procent i kommunerna.

Barnens inflytande och delaktighet svagt

Barnets bästa ska beaktas vid åtgärder som rör barn [8]. Barnens möjlighet till inflytande och delaktighet kan stärkas på olika sätt. Ett sätt är att ge barn och

unga som är placerade i familjehem, HVB, stödboenden eller särskilda ungdomshem (SiS) information om sina rättigheter, hur de kan få kontakt med sin socialsekreterare per telefon och e-post samt hur man når IVO:s ”Barn- och ungdomslinje”. Barnen själva har bett om att få informationen samlad i en broschyr anpassat efter barnens olika åldrar och översatt till de vanligaste språken. Broschyren finns tillgänglig för kommunerna på IVO:s webbplats IVO [9,10]. Att ge barnen möjlighet att förstå vad som händer och vilken planering som gäller framöver är viktigt för barnen inom den sociala barn- och ungdomsvården [4,6,11]. Att lyssna in barnens synpunkter och erfarenheter i utredningarna likaså. Flera undersökningar det senaste året visar att barnens delaktighet i beslut och planering av insatser är låg [4,6,12].

I årets öppna jämförelser uppger 17 kommuner att de kan hämta uppgifter om andelen barn som haft möjlighet att vara delaktiga i sin egen utredning direkt ur sitt verksamhetssystem, med stöd av BBIC:s variabellista [13]. Andelen barn i åldern 12-18 år som haft minst ett enskilt samtal under utredningstiden varierar mellan 8 procent och 63 procent i de sju kommuner som lämnat uppgift om andelar.

Barnens förutsättningar till inflytande

Andel kommuner och stadsdelar i Stockholm och Göteborg som ger barnet förutsättningar till inflytande, procent, riket, år.

Indikatorer	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Lämnat information till placerade barn om barnets rättigheter	42	58	47	47	48	48
Genomfört en undersökning om enskildas uppfattning om myndighetsutövningen						61
Använt enskildas uppfattning från undersökningen till att utveckla myndighetsutövningen						37
Genomfört en undersökning om enskildas uppfattning om insatser						42
Använt enskildas uppfattning från undersökningen till att utveckla insatser						26

Källa: Enkät Öppna jämförelser Socialtjänst, kommunundersökning, myndighetsutövning, 2014, 2015, 2016, 2017, 2018, 2019 Socialstyrelsen

Mellan åren 2014 – 2019 har andelen kommuner som lämnar information till alla placerade barn om barnets rättigheter och kontaktuppgifter till ansvariga och tillsynsmyndighetens funktion Barn- och ungdomslinjen varit i stort sätt oförändrad. Den har ökat med 6 procentenheter, från 42 procent till 48 procent. Vidare anger 61 procent av kommunerna att de genomfört en undersökning om de enskildas uppfattning om myndighetsutövningen. Dock uppger endast 37 procent av de kommuner som genomfört en sådan undersökning att de använt de enskildas erfarenheter för att utveckla verksamheten.

Referenser

1. 3 kap. 3 § andra stycket Socialtjänstlagen (2001:453)
2. 3 kap. 3a § Socialtjänstlagen (2001:453)
3. Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd HSLF-FS 2017:79
4. Vem bryr sig – när samhället blir förälder Barns röster om att växa upp i den sociala barnvården. Barnombudsmannen; 2019
5. Individ- och familjeomsorg Lägesrapport 2019. Socialstyrelsen; 2019
6. Vad har IVO sett 2018? Iakttagelser och slutsatser om vårdens och omsorgens brister för verksamhetsåret 2018. IVO; 2019
7. Lika läge för alla? Om omotiverade skillnader inom den sociala barn- och ungdomsvården, Rapport 2018:10. Vårdanalys; 2018
8. 1 kap. 2 § Socialtjänstlagen (2001:453)
9. För dej som är barn eller ungdom <https://www.ivo.se/for-privatpersoner/for-placerade-barn-och-unga/> Hämtat 2019-05-09
10. Vet du vilka rättigheter du har? <https://www.ivo.se/publicerat-material/informationsmaterial/vet-du-vilka-rattigheter-du-har/> Hämtat 2019-05-09
11. 11 kap. 10 § Socialtjänstlagen (2001:453)
12. Fatta läget Om systematisk uppföljning av den sociala barn- och ungdomsvården för barn och unga, Rapport 2018:19. Vårdanalys; 2018
13. Informationsspecifikation för BBIC 3.2: Socialstyrelsen; 2018
14. Statistik om insatser till barn och unga 2017/2017-9-2 Socialstyrelsen.se

Öppna jämförelser

Målet med öppna jämförelser inom socialtjänsten och den kommunala hälso- och sjukvården är verksamhetsförbättring som kommer brukaren till gagn.

Datakälla: Enkät Öppna jämförelser Socialtjänst, myndighetsutövning, 2019, Socialstyrelsen.

Svarsfrekvens: 95 procent av kommunerna har besvarat enkätens generella del, 93 procent delenkäten om den sociala barn- och ungdomsvården.

Mer information

Du hittar alla årets resultat i Excelfilen, redovisade för stadsdelar i Göteborg och Stockholm, på kommun-, läns- och riksnivå på Socialstyrelsens webbplats, se fliken Social barn- och ungdomsvård:

<https://www.socialstyrelsen.se/oppnajokamforelser/socialtjanst>

Där hittar du även alla indikatorer och metoden för 2019.

Kontakt:

Ann Johansson

Telefon: 075-247 30 00

E-post: ann.johansson@socialstyrelsen.se